

Bevezetés

A „kérdés” és a „felelet” embere

Danka Krisztina

A zsidó teológia kétféle embert ismer. A „kérdés” illetve a „felelet” emberét.

A „kérdés” embere a tudós, aki faggatja a világot, titkait keresi, a „felelet” embere pedig a hívő, aki úgy véli, hogy Isten már megválaszolt mindenre, ezért nem kérdez, hanem elmélyül a „feleletben”, a kinyilatkoztatásokban. A tudós kulcsszava az ész, a másiké a hit.

Descartes szerint a tudomány azt vizsgálja, hogy milyen a világ, a vallás pedig azt, hogy milyennek kellene annak lennie. Valaha a megismerésnek e két aspektusa elválaszthatatlan volt egymástól, noha „szerelmi viszálkodásukban” néha hátat fordítottak egymásnak, sőt nemegyszer keresetlen szavakkal illeték egymást, mégis tudták, hogy nem nélkülözhetik a másik létét. A legnagyobb szakítás a felvilágosodás idején történt, amikor is a tudomány kategorikusan kijelentette, hogy a világ megismeréséhez nincsen többé szüksége partnerére, a természet önmagában – a végső em-

beri létkérdések feltevése nélkül – is vizsgálható, értelmezhető. Így megismerési módszerei közül száműzött mindent, amit nem támasztanak alá empirikus tapasztalatok, s Isten mindenhatóságát átruházta az emberi Észre.

A tudomány tehát megkezdte önálló karrierjét: szédületes iramban fejlődni kezdett az ipar, a technika, melyek az eltaszított „kedves” hiányát igyekeztek feledtetni. A Ráció diadalútja a pozitívizmus nyomán tetőzött, amely a felvilágosodás szellemi örököseként kizárólagosan a tapasztalatban és a tényekben vélt biztos támaszt találni, s a vallásos és metafizikai világmagyarázatokról egyáltalán nem vett tudomást. A darwini evolúcióelmélet jóvoltából a teremtés jogát is kicsavarta Isten kezéből, akit később Nietzschétől kölcsönvett szavakkal halottnak nyilvánított.

Az ember számára így hát megüresedett az égbolt, s helyette a tudomány ígért megváltást. Az irracionális szféra kiiktatásával megszűnt a kárhozattól való rettegetés, nem nehezedett tovább az emberek vállára a felülről érkező parancsolatok súlya. Isten trónfosztása után relatívvá vált a morál, az ember cselekedeteit ezentúl nem holmi imperatívuszokban elhangzó tekintélyelvű utasítások, hanem saját belátása határozta meg. De vajon jól sáfarkodott-e imígyen elnyert függetlenségével? S újdonsült istene segítségével boldogabbá, jobbá tette-e a világot s magát?